

4. Koncert porozumenia / Összefogás Hangverseny

21.6.2011 19:30

Košice, premonštrátsky kostol / Kassa, premontrei templom

Sviatok hudby / A Zene Ünnepe

Gioacchino Rossini (1792-1868): O salutaris hostia

Anton Bruckner (1824-1868): Christus factus est

Zdeněk Lukáš (1928-2007): Angelum pacis Michael

Lacrymosa

Ivan Hrušovský (1927-2001): Gloria z Missa pro iuventute

a Tropar z Triptichu na staroslovienske texty a báseň Jána Hollého

Piotr Il'jič Čajkovskij (1824-1893): Dostojno jest'

Juraj Hatrík (1941): V domu Otca Mojevo... na biblický pravoslávny text

Ján Cikker (1911-1989): Za horami, za dolami

Ivan Hrušovský: Ó láska, láska

Collegium Technicum – Tatiana Kanišáková

Kocsár Miklós (1933): Missa in A – Kyrie, Sanctus

Sub tuum praesidium

Salve regina

Kodály Zoltán (1882-1967): 150. genfi zsoltár

Ave Maria

Gyöngyösi Levente (1975): Confitemini Domino

Orbán György (1947): O gloriosa

Joan Symko (1957): Hodie

Franz Biebl (1906-2001): Ave Maria

Pro Musica – Szabó Dénes

Zmena programu vyhradená / A műsorváltoztatás joga fenntartva

Koncert porozumenia (v maďarčine používame voľný preklad „koncert súdržnosti“) má za sebou trojročnú tradíciu. Jeho cieľom je podpora hudobného a kultúrneho dialógu medzi národmi a štátmi strednej a východnej Európy, osobitne medzi Slovenskom a Maďarskom. Historickým možno nazvať prvé takéto podujatie z roku 2008, keď v podaní dvesto hudobníkov a spevákov z Maďarska, Slovenska, Ukrajiny a Rumunska prvýkrát zazneli na jednom koncerte dve vrcholné diela slovenskej a maďarskej hudby 20. storočia, Žalm zeme podkarpatskej od Eugena Suchoňa a Psalmus Hungaricus od Zoltána Kodálya v malej obci Ruská na slovensko-maďarsko-ukrajinskom trojhraníčí. Stalo sa to 21. júna a keďže ide o Sviatok hudby, ktorý sa na podnet francúzskeho ministra kultúry oslavuje od roku 1981, Koncert porozumenia sa dodnes koná tento deň.

Jeho ďalšou zvláštnosťou je, že sa realizuje vždy v iných priestoroch. Najprv to bola spomenutá Ruská, odkiaľ pochádza slávny ochranca egerského hradu István Dobó. V roku 2009 prišiel na rad Leles, starobylá obec a kedysi sídlo premonštrátov; o rok neskôr sme koncert presunuli do Bratislavy v znamení klavírneho minimaratónu z tvorby Roberta Schumanna, ktorého 200. výročie narodenia sme vtedy pripomínali. Zámerom Sviatku hudby je priblížiť hudbu a umožniť muzicírovanie čím väčšiemu množstvu ľudí a pokiaľ možno, netradičnými spôsobmi. V duchu tejto idey sme dosiaľ približovali vysoké hudobné a zborové umenie ľuďom na odľahlom juhovýchode krajiny, kde sú takéto podujatia čímsi úplne výnimočným - a cieľové skupiny reagovali vďačne. Vlanajší schumannovský minimaratón zas predstavoval jedinú udalosť, ktorým sme na Slovensku dôstojne pripomenuli odkaz nemeckého romantika.

Dnešný koncert prináša poslucháčom opäť výnimočné hodnoty vo výnimočnej kombinácii, vo výnimočných priestoroch. Väčšina laikov a dokonca aj profesionálov má k hudbe 20. storočia skôr vlažný, ak nie odmietavý vzťah. Dnes im chceme ukázať, že aj novšia a súčasná hudba býva pekná, prítlačivá, príjemná či zaujímavá – a to najmä vtedy, keď zaznie v kvalitnej interpretácii. A interpretačné umenie Collegia Technica či Dievčenského zboru Pro Musica spĺňa aj tie najvyššie kritéria. Prostredníctvom nich môžeme porovnať ladenie a štýl slovenskej a maďarskej hudby dneška či nedávnej minulosti v konfrontácii s niektorými romantikmi a skladateľmi inej proveniencie a prakticky uskutočniť ten kultúrny dialóg, ktorý sme spomenuli v úvode.

Miešaný spevácky zbor Technickej univerzity v Košiciach Collegium Technicum bol založený v roku 1983. Patrí medzi špičkových reprezentantov zborového hnutia na Slovensku. Prvým dirigentom zboru bol Roman Skřepek. Neskôr sa pri jeho kormidle vystriedali osobnosti ako Marián Vach, Ján Drietomský, Eva Zacharová a Karol Petróczi. K histórii zboru sa viaže celý rad najvyšších ocenení z prestížnych súťaží a festivalov. Collegium Technicum je trojnásobným laureátom medzinárodnej súťaže akademických zborov IFAS v Pardubiciach a päťnásobným víťazom festivalu vysokoškolských speváckych zborov Akademická Banská Bystrica; v roku 1989 sa stal absolútnym víťazom Pražských dní zborového spevu, v roku 1997 v anglickom Middlesbrough na XV. Teesside International Eisteddfod získal dve prvé ceny v kategórii komorných zborov a spoločnej kategórii folklóru a druhú cenu v kategórii veľkých miešaných zborov. V roku 2000 na X. medzinárodnom festivale chrámovej a adventnej hudby v Prahe dostal zbor zlatú medailu a cenu poroty za dramaturgiu, v roku 2002 sa stal absolútnym víťazom na festivale Jaro se otvíra v Českom Krumlove, kde získal i Cenu Zdeňka Lukáša. Ďalším významným úspechom telesa je víťazstvo na druhej medzinárodnej zborovej súťaži Spievajúci svet v Petrohrade. V roku 2003 bol zbor vyznamenaný Cenou mesta Košice. Collegium Technicum doteraz účinkoval na 178 koncertoch v 19 štátoch európskeho, amerického a ázijského kontinentu. Ako prvý zo Slovenska spieval v slávnej Auditorio Nacional v Mexico City pred 9100 poslucháčmi a jeho 16 koncertov v Spojených štátoch mexických v roku 2007 navštívilo 30 000 poslucháčov. Spolupracoval s univerzitnými zbormi v Split, Madride, Budapešti, Moskve, Oslo, León, Warwicku, Prahe, Bratislave, Ostrave, Krakove, Bologni, Lisabone, Wisconsinu a Varšave. Pravidelne spolupracuje so Štátnou filharmóniou v Košiciach (dosiaľ na predvedení 16 oratoriálnych diel), ale aj s ďalšími symfonickými orchestrami na Slovensku a v zahraničí. Umenie zboru je zachytené na autorských nahrávkach Ivana Hrušovského a Zdenka Lukáša a na CD platni

Collegium Technicum v opere.

Tatiana Kanišáková je absolventkou Pedagogickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave, kde skončila aj doktorandské štúdium so zbornajsterkou špecializáciou. V roku 2006 absolvovala s vyznamenaním postgraduálne štúdium zborového spevu a dirigovania na Akadémii Muzycznej v Bydgoszczy (Poľsko). Od roku 2001 pedagogicky pôsobí na Katedre hudby Fakulty humanitných a prírodných vied Prešovskej univerzity v Prešove, kde vedie Ženský spevácky zbor Iuventus Paedagogica a Miešaný spevácky zbor Nostro Canto, ktorého vznik iniciovala. V spolupráci s týmito zbormi získala niekoľko pozoruhodných úspechov, a síce dve zlaté pásma a cenu rektora na medzinárodnom festivale akademických zborov v Pardubiciach (2004), prvé miesto v kategórii miešaných speváckych zborov a cenu Ministerstva školstva pre absolútneho víťaza Akademickkej Banskej Bystrice (2005) a prvé miesto v kategórii ženských zborov a folklóru, cenu rektora a zvláštnu cenu poroty za dirigentský výkon na festivale v Pardubiciach (2008). Kanišáková venuje mimoriadnu pozornosť súčasnej slovenskej tvorbe, čoho výsledkom je aj CD nahrávka zborovej hudby domácich skladateľov. Je tiež pravidelnou lektorkou a členkou súťažných porôt, prednášala a dirigovala v Poľsku, Maďarsku, Česku, Francúzsku, Rakúsku, Nórsku a na Ukrajine. Collegium Technicum vedie od roku 2010.

Dievčenský zbor Pro Musica vznikol v roku 1986 na žiadosť bývalých členiek Detského speváckeho zboru Cantemus v Nyíregyháze a hneď vyhral medzinárodnú zborovú súťaž v Debrecene. Odvtedy patrí k vedúcim speváckym zborom sveta a zvestuje úspech Kodályovej metódy, a to nielen svojimi koncertmi, ale aj ako vyhľadávaný interpret hudobnopedagogických konferencií a majstrovských kurzov. K histórii zboru sa viaže množstvo ďalších prvenstiev a úspechov. Najväčšími sú Veľká Cena Európy (1996), tri zlaté medaily a dva tituly šampióna na druhej celosvetovej zborovej olympiáde v Južnej Kórei (2002) a Pohár striebornej ruže londýnskej súťaže „Nechaj ľudí spievať“ (2003). Repertoár zboru obsahuje širokú škálu hudobnej literatúry od gregoriánu po súčasnú hudbu. V ich programoch nachádzame skladby od Bartóka a Kodálya, klenoty renesančného a romantického zborového umenia, ale aj diela súčasných maďarských skladateľov, z ktorých mnohé premiérovali. V spoločnej produkcii s Detským speváckym zborom Cantemus vydali 10 samostatných CD platní, ponúkajúcich reprezentatívny výber z európskej a maďarskej zborovej hudby. Za mimoriadny prínos do maďarskej a univerzálnej hudobnej kultúry boli oba zbory vyznamenané Cenou Bartók Béla-Pásztory Ditta (1993) a Cenou maďarského dedičstva (2004). Z najnovších úspechov Dievčenského zboru Pro Musica vyčnievajú prvé a veľké ceny medzinárodných súťaží v švajčiarskom Montreaux (2004) a nemeckom Marktoberdorfe (2007).

Dénes Szabó, duchovný vodca Kodályovej školy a zborovej rodiny v Nyíregyháze sa pripravoval na dráhu flautového virtuóza na Vysokej hudobnej škole v Miskolci; do centra Szatmársko-Berežskej župy sa dostal v roku 1969. Učiteľom spevu sa na tamojšej hudobnej základnej škole stal iba náhodou. V mladosti podľa vlastného vyjadrenia priam neznášal počúvať zborový spev...

Na neskoršiu radosť odbornej a laickej hudobnej verejnosti však svoj osud prijal a začal pracovať s deťmi, ako najlepšie vedel. Prvý medzinárodný úspech so svojim zborom Cantemus dosiahol v roku 1979. Dnes zdobí vitríny školy už takmer stovka takýchto ocenení, z toho polovica prvých miest. Druhé famózne teleso zborovej rodiny, ženský spevácky zbor Pro Musica vznikol zo spontánnej túžby bývalých žiakov školy pokračovať v spievaní; jeho dobré meno strážia desiatky nahrávok. Detský zbor Cantemus a Dievčenský zbor Pro Musica rozdeľuje najmä hraničná línia 14 rokov.

Takáto kvalita, to môže vyvolať aj závisť. Lenže ona je výsledkom polstoročia tvrdej práce. Dnes už pozvánky na vystúpenia a festivaly prichádzajú na bežiacom páse z celej krajiny, ba celého sveta. Jeden z najvýznamnejších súčasných skladateľov v Maďarsku Miklós Kocsár napísal

desiatky skladieb pre zbory, ktoré dirigovali aj taký Leonard Bernstein či Seiji Ozawa...

Čo je tajomstvom tohto fenoménu? Možno kľúčová je osobnosť Dénesa Szabóa; bezprostrednosť, originalita a skromnosť spojené s nekompromisnou odbornou náročnosťou a neúnavným pracovným nasadením. Silné osobnostné vyžarovanie zaujme človeka hneď, ako začuje Dénesa rozprávať. Na koncertoch takmer vždy sám zabezpečuje aj improvizované sprievodné slovo. Podľa neho každé publikum dokáže prijať klasickú hudbu – ak je dobre podaná!

Istú úloha však zrejme zohráva aj určitá izolácia. Hádám nie je násilnou paralelou prirovnať 29-ročnú odlúčenosť Josepha Haydna v Eisenstadte k rozvinutiu nyíregyházskeho zázraku, ďaleko od budapešťských turbulencií a politických tlakov. A to sme ešte nehovorili o Kodályovej metóde, ktorej nedogmaticky realizovanú pravdu nyíregyházske zbory veľkolepo hlásajú.

Ako je to s čistou intonáciou? Môžeme ju prirovnať k úplnému zatmeniu Slnka. Nie je podstatný rozdiel v tom, či je zatmenie 98 alebo 99 percentné. Ale ak je stopercentné, stáva sa zázrak!

(úryvok z reportáže T.Horkaya pre Hudobný život z roku 2009)